



# Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA MANUELA KAMPOSA SANČESA-BORDONAS  
[MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA]

SECINĀJUMI,  
sniegti 2022. gada 6. oktobrī<sup>1</sup>

**Lieta C-300/21**

**UI**  
**pret**  
**Österreichische Post AG**

(*Oberster Gerichtshof* (Augstākā tiesa, Austrija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Personas datu aizsardzība – Regula (ES) 2016/679 – Nemateriālais kaitējums, kas radies datu nelikumīgas apstrādes rezultātā – Tiesību uz kompensāciju nosacījumi – Kaitējums, kas pārsniedz noteiktu smaguma pakāpi

1. Regula (ES) 2016/679<sup>2</sup> piešķir jebkurai personai, kurai šīs regulas pārkāpuma rezultātā ir nodarīts materiāls vai nemateriāls kaitējums, tiesības no pārziņa vai apstrādātāja saņemt kompensāciju par tai nodarīto kaitējumu.
2. Iespēja pamatoties uz šīm tiesībām tiesas ceļā bija jau iepriekšējā tiesiskajā regulējumā (Direktīvas 95/46/EK<sup>3</sup> 23. pants), lai gan tā tika maz izmantota<sup>4</sup>. Ja vien nekļūdos, Tiesai nav bijusi iespēja interpretēt konkrēti šo pantu.
3. VDAR spēkā esamības laikā prasības par kaitējuma atlīdzinājumu ir kļuvušas aktuālas<sup>5</sup>. To pieaugums ir pamanāms dalībvalstu tiesās, un tas atspoguļojas attiecīgajos lūgumos sniegt prejudiciālu nolēmumu<sup>6</sup>. Šajā lūgumā *Oberster Gerichtshof* (Augstākā tiesa, Austrija) lūdz Tiesu precizēt VDAR ieviestā civiltiesiskās atbildības regulējuma dažus kopīgos aspektus.

<sup>1</sup> Oriģinālvaloda – spāņu.

<sup>2</sup> Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula) (OV 2016, L 119, 1. lpp.). Turpmāk tekstā – “VDAR”.

<sup>3</sup> Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (1995. gada 24. oktobris) par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti (OV 1995, L 281, 31. lpp.).

<sup>4</sup> Saskaņā ar Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras (FRA) ziņojumu *Access to data protection remedies in the EU Member States*, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2013, 3. un 4. punkts.

<sup>5</sup> Šo tiesību normatīvā atzišana lielā mērā ir Savienības aizsardzības sistēmas īpatnība. Analizējot personas datu nosūtīšanu uz trešām valstīm reglamentējošo juridisko instrumentu spēkā esamību, īpaši ņem vērā to, vai pastāv kāda tiesību norma ar tādu pašu mērķi. Skat. Atzinuma 1/15 (ES un Kanādas PDR nolīgums, 2017. gada 26. jūlijs (EU:C:2017:592)) 226. un 227. punktu; un spriedumus, 2020. gada 16. jūlijs, *Facebook Ireland* un *Schrems* (C-311/18, EU:C:2020:559), un 2022. gada 21. jūnijs, *Ligue des droits humains* (C-817/19, EU:C:2022:491).

<sup>6</sup> Šo secinājumu tapšanas laikā ir iesniegti vēl septiņi citi lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu par šo jautājumu (lietas C-340/21; C-667/21; C-687/21; C-741/21; C-182/22, C-189/22 un C-456/22). Līdztekus tam arī Eiropas Parlamenta Lūgumrakstu komitejai ir lūgts “precizēt VDAR apsvērumus, jo īpaši attiecībā uz nemateriālo kaitējumu, lai izvairītos no turpmākiem Vācijas tiesu kļūdainiem spriedumiem” (lūgumraksts Nr. 0386/2021).

## I. Atbilstošie tiesību akti. VDAR

4. Šajā lietā ir būtisks tieši VDAR 75., 85. un 146. apsvērums.

5. Šīs regulas 6. pants (“Apstrādes likumīgums”) noteic:

“1. Apstrāde ir likumīga tikai tādā apmērā un tikai tad, ja ir piemērojams vismaz viens no turpmāk minētajiem pamatojumiem:

a) datu subjekts ir devis piekrišanu savu personas datu apstrādei vienam vai vairākiem konkrētiem nolūkiem;

[..].”

6. VDAR 79. panta (“Tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā pret pārzini vai apstrādātāju”) 1. punktā ir noteikts:

“Neskarot pieejamos administratīvos vai ārpus tiesību aizsardzības līdzekļus, tai skaitā tiesības iesniegt sūdzību uzraudzības iestādē, ievērojot 77. pantu, ikvienam datu subjektam ir tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, ja viņš uzskata, ka viņa tiesības saskaņā ar šo regulu ir pārkāptas, tādas viņa personas datu apstrādes rezultātā, kura neatbilst šai regulai.”

7. Šīs regulas 82. panta (“Tiesības uz kompensāciju un atbildība”) 1. punktā ir noteikts:

“Jebkurai personai, kurai šīs regulas pārkāpuma rezultātā ir nodarīts materiāls vai nemateriāls kaitējums, ir tiesības no pārzina vai apstrādātāja saņemt kompensāciju par tai nodarīto kaitējumu.”

## II. Fakti, tiesvedība pamatlietā un prejudiciālie jautājumi

8. Kopš 2017. gada *Österreichische Post AG*, adrešu grāmatu izdevniecības uzņēmums, ievāca informāciju par Austrijas iedzīvotāju politiskajām simpātijām. Izmantojot algoritmu, tas noteica “mērķgrupu adreses” atbilstoši sociāli demogrāfiskajām pazīmēm.

9. UI ir fiziska persona, attiecībā uz kuru *Österreichische Post* veica prognozi ar statistikas aprēķinu, lai noteiktu viņa klasifikāciju dažādu partiju priekšvēlēšanu reklāmas iespējamās mērķgrupās. No šīs prognozes izrietēja, ka UI bija augstas simpātijas pret vienu no tām. Šie dati netika nosūtīti trešām personām.

10. UI, kurš nebija piekritis savu datu apstrādei, bija sarūgtināts par to, ka tiek glabāti dati par viņa politiskajām simpātijām, kā arī dusmīgs un aizvainots par to, kādas politiskās simpātijas viņam konkrēti bija piedēvējusi *Österreichische Post*.

11. UI ir lūdzis samaksāt viņam kompensāciju 1000 EUR par nemateriālo kaitējumu (iekšējā neērtības izjūta). Viņš apgalvo, ka viņam piedēvētās politiskās simpātijas esot aizvainojošas un apkaunojošas, kā arī diskreditējošas. *Österreichische Post* rīcība viņā esot radījusi arī lielu sarūgtinājumu un uzticības zudumu, kā arī viņu kompromitējusi.

12. Pirmās instances tiesa noraidīja UI kompensācijas prasījumu<sup>7</sup>.

13. Apelācijas tiesa pirmās instances spriedumu atstāja negrozītu. Tā atzina, ka jebkurš VDAR pārkāpums automātiski nerada nemateriāla kaitējuma kompensāciju un ka:

- tā kā Austrijas tiesības ir piemērojamas papildus VDAR, ir jāatlīdzina tikai tāds kaitējums, kas ir nozīmīgāks nekā prasītāja tiesību pārkāpuma izraisīts sarūgtinājums vai negatīvas emocijas (“Gefühlsschaden”);
- ir jāievēro Austrijas tiesiskā regulējuma pamatprincips, ka vienkārša neapmierinātība un nepatīkamas izjūtas nevienam nerada tiesības prasīt kompensāciju. Citiem vārdiem, tiesībām uz kompensāciju ir nepieciešama zināms kaitējuma nozīmīgums.

14. Apelācijas tiesas spriedums tika pārsūdzēts *Oberster Gerichtshof* (Augstākā tiesa, Austrija), kas uzdod Tiesai šos prejudiciālos jautājumus:

- “1) Vai, lai varētu piespriest izmaksāt kompensāciju saskaņā ar [...] VDAR 82. pantu, līdztekus VDAR noteikumu pārkāpumam ir nepieciešams arī, lai prasītājam būtu ticis nodarīts kaitējums, vai arī, lai varētu piespriest izmaksāt kompensāciju, pietiek jau ar VDAR noteikumu pārkāpumu kā tādu?
- 2) Vai saistībā ar izmaksājamās kompensācijas noteikšanu līdztekus efektivitātes un līdzvērtības principiem Savienības tiesībās ir paredzētas arī citas prasības?
- 3) Vai ar Savienības tiesībām ir saderīgs uzskats, ka, lai varētu piespriest atlīdzināt nemateriālu kaitējumu, ir jāpastāv vismaz vērā ņemamām tiesību pārkāpuma sekām vai ietekmei, kas ir nozīmīgāka nekā tiesību pārkāpuma izraisīts sarūgtinājums?”

### III. Tiesvedība

15. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesā tika reģistrēts 2021. gada 12. maijā.

16. Rakstveida apsvērumus ir iesnieguši UI, *Österreichische Post*, Austrijas, Čehijas un Īrijas valdības un Eiropas Komisija. Tiesas sēdes rikošana netika uzskatīta par vajadzīgu.

### IV. Juridiskā analīze

#### A. Ievada apsvērumi

##### 1. Pieņemamība

17. UI apgalvo, ka pirmais prejudiciālais jautājums tiesvedībā neesot iederīgs, jo viņa prasības pamatā nebija VDAR normas pārkāpums “vien”, bet gan šā pārkāpuma sekas jeb rezultāts.

<sup>7</sup> Savukārt tā apmierināja prasību par pienākumu atturēties no darbības, un šis nolēmums tika atstāts negrozīts arī apelācijas instancē. *Österreichische Post* t.s. revīzijas (jeb kasācijas) sūdzība par rīkojumu atturēties no darbības tika noraidīta.

18. Šī iebilde par nepieņemamību ir jānoraida. Pat ja atzītu, ka datu apstrāde bija pretrunā VDAR, nekaitējot UI, viņam varētu būt tiesības uz kompensāciju saskaņā ar VDAR 82. pantu, ja, kā jautā iesniedzējtiesa, tiktu apstiprināts, ka šādas tiesības rodas no datu apstrādi regulējošās tiesību normas pārkāpuma vien.

19. UI uzskata, ka Tiesa arī otro prejudiciālo jautājumu varētu uzskatīt par nepieņemamu tādēļ, ka tas esot ļoti atvērts satura ziņā un pārmērīgi ierobežots Savienības tiesību aktu prasību ziņā, neminot konkrētas prasības.

20. Arī šī iebilde, lai gan būdama pamatotāka nekā iepriekšējā, nav apmierināma. Ir pamatoti, ka tiesa vēlas zināt, vai tai ne tikai jāievēro līdzvērtības un efektivitātes principi, bet arī jāizvērtē citas Savienības tiesību noteiktas prasības, lai novērtētu kaitējuma apmēru.

## 2. Šo secinājumu priekšmeta norobežošana

21. VDAR 82. pantā ir seši punkti. Iesniedzējtiesa nemin nevienu no tiem konkrēti, bet netieši atsaucas uz pirmo. Tā arī nekonkretizē normu, kuras pārkāpums radot tiesības uz kompensāciju.

22. Mani secinājumi pamatojas uz šādiem pieņēmumiem:

- UI personas datu apstrāde notika, nesāņemot viņa piekrišanu VDAR 6. panta 1. punkta a) apakšpunkta izpratnē;
- tiesības uz kompensāciju ir ikvienam, kam ir nodarīts kaitējums. Šajā lietā UI kā identificēta fiziska persona, kuru skar datu apstrāde, ir “datu subjekts”<sup>8</sup>;
- VDAR paredz materiāla un nemateriāla kaitējuma atlīdzināšanu. UI prasījums ar to aprobežojas, un tam ir finansiāls raksturs.

## B. Pirmais prejudiciālais jautājums

23. Ar pirmo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai VDAR normu pārkāpums pats par sevi vien dod tiesības uz kompensāciju neatkarīgi no tā, vai ir vai nav radies kaitējums.

24. No iesniedzējtiesas teiktā un Tiesā iesniegtajiem apsvērumiem var secināt, ka jautājums pieļauj arī citu, sarežģītāku traktējumu: būtu jānoskaidro, vai VDAR normu pārkāpums *neizbēgami* rada kaitējumu, kas rada tiesības uz kompensāciju, atbildētājam neesot iespējai pierādīt pretējo.

25. Starp šīm abām pieejām ir zināma atšķirība (teorētiska): pirmajā kaitējums nav kompensācijas priekšnosacījums; otrajā – ir. Praksē nosacījums, ka prasītājam ir jāpierāda kaitējums, zūd abos gadījumos; nav jāpierāda arī cēloņsakarība starp pārkāpumu un šo kaitējumu<sup>9</sup>.

26. Lai kā arī būtu, jānorāda, ka, manuprāt, ne uz vienu no abiem pirmā jautājuma traktējumiem nav sniedzama apstiprinoša atbilde. Atbildēšu uz katru no tiem atsevišķi.

<sup>8</sup> Šo terminu lietoju VDAR 4. panta 1. punkta izpratnē.

<sup>9</sup> Dažkārt datu subjektam pat nav jāpierāda, ka viņš nav devis piekrišanu, jo saskaņā ar VDAR 7. panta 1. punktu, “ja apstrāde pamatojas uz piekrišanu, pārzinim ir jāspēj uzskatāmi parādīt, ka datu subjekts ir piekritis savu personas datu apstrādei”. Prasītājam gan ir jāpieprasa iesniegt pierādījumus, kas ļauj noteikt kaitējuma apjomu.

## 1. Atlīdzinājums bez kaitējuma?

27. Apgalvojums, ka tiesības uz atlīdzinājumu pastāv pat tad, ja VDAR pārkāpuma rezultātā datu subjektam netiek nodarīts kaitējums, sagādā acīmredzamas grūtības, sākot jau ar tām, kas rodas saistībā ar šīs regulas 82. panta 1. punkta formulējumu.

28. Atbilstoši šai normai kompensācija<sup>10</sup> tiek piešķirta tieši tāpēc, ka ir nodarīts kaitējums. Nepārprotami tiek prasīts, lai fiziskai personai ir *nodarīts* kaitējums VDAR pārkāpuma *rezultātā*.

29. Interpretācija, kas automātiski sasaista jēdzienu “pārkāpums” ar jēdzienu “kompensācija”, nepastāvot kaitējumam, neatbilst VDAR 82. panta redakcijai. Tā neatbilst arī VDAR ieviestās civiltiesiskās atbildības galvenajam mērķim atlīdzināt datu subjektam par kaitējumu tieši ar “pilnīgu un efektīvu” tam nodarītā kaitējuma kompensāciju<sup>11</sup>.

30. Bez kaitējuma kompensācija veiktu vairs nevis pārkāpuma radīto nelabvēlīgo seku atlīdzinošo funkciju, bet gan cita rakstura funkciju, kas ir tuvāka sodīšanai.

31. Dalībvalsts tiesību sistēmā patiešām var noteikt kompensācijas samaksu kā *sodu*<sup>12</sup>. Par tādu ir uzskatāma ievērojamas kompensācijas summas piespriešana, kas pārsniedz kaitējuma atlīdzinājumu vien.

32. Kompensācija ar soda raksturu parasti neiztiek bez kaitējuma esamības. Lai arī šī kompensācija balstās uz kaitējumu, tajā šā kaitējuma mantiskās sekas tomēr tiek nošķirtas no šim kaitējumam pielāgotā atlīdzinājuma apmēra.

33. Tomēr nav neiedomājami, ka kompensācijai ar soda raksturu netiek ņemts vērā kaitējums vai ka tas tiek uzskatīts par nebūtisku, lai atlīdzinātu kaitējumu personai, kura to ir prasījusi.

34. Lai atbildētu uz pirmo prejudiciālo jautājumu, man ir jāpārbauda šā veida kompensāciju tiesiskais regulējums VDAR, it īpaši tāpēc, ka iesniedzējtiesas nolēmumā un lietas dalībnieku un lietā iestājušos personu apsvērumos uz to ir atsauces.

## 2. Kompensācija ar soda raksturu?

### a) Gramatiskā interpretācija

35. Civiltiesiskās atbildības *klasiskajai* funkcijai var pievienot vēl vienu ar “soda” vai “pamācošo” raksturu, kura dēļ, kā jau esmu minējis, kompensācijas apmērs nav līdzvērtīgs nodarītajam kaitējumam, bet gan pārsniedz vai pat ir daudzkārt lielāks par tā apmēru.

<sup>10</sup> Spāņu un portugāļu valodas versijās tiek izmantots termins “atlīdzinājums” (attiecīgi “indemnización” un “indemnização”). Ļoti izteiksmīgs ir arī “Schadenersatz” vācu valodas versijā. Franču valodas versijā netiek lietots “indemnisation”, bet gan “réparation”; savukārt angļu valodā – “compensation”. Domāju, ka jebkurā no šīm versijām un citās attiecīgajās versijās rezultāts ir identisks: kaitējums joprojām ir civiltiesiskās atbildības neatņemama sastāvdaļa.

<sup>11</sup> VDAR 146. apsvēruma. Kompensācijas mērķis ir atjaunot tiesību pārkāpuma dēļ nelabvēlīgi mainītā (pasliktinātā) tiesiskā stāvokļa līdzsvaru.

<sup>12</sup> Pāraudzinošs kaitējuma atlīdzinājums (*punitive damages*) ir raksturīgs anglosakšu tiesībām. Citās tiesību sistēmās to izmanto, lai reaģētu uz īpaši ļaunprātīgiem vai aiz rupjas neuzmanības veiktiem nodarījumiem. Dažkārt tas ir saistīts ar nemateriālā kaitējuma novērtējumu, kas izriet no miesas bojājumiem vai privātās dzīves aizskāruma.

36. Principā Savienības tiesības neliedz šādu kompensāciju paredzēt par šo tiesību normu pārkāpumiem, ja šādu atlīdzinājumu ir iespējams saņemt līdzīgās prasībās, kuras ir balstītas uz valsts tiesību normām<sup>13</sup>.

37. Kompensācijai ar soda raksturu ir atturošs mērķis. Šis pats mērķis var būt, ja direktīvas pārkāpuma gadījumā dalībvalstīm ir jāpieņem pasākumi, kas “reāli atturētu”<sup>14</sup>. Dažās direktīvās ir skaidri noteikts, ka kompensācijām, kas ir paredzētas kā sankcijas, jābūt atturošām<sup>15</sup>.

38. Savukārt citos aktos likumdevējs atzīst, ka direktīvas mērķis “nav radīt pienākumu paredzēt sodošu zaudējumu atlīdzību”<sup>16</sup>; vai ka dalībvalstīm ir jāizvairās no šāda veida kompensācijām to transponējošajos aktos<sup>17</sup>. Savienības tiesībās tieša tā sauktās “atlīdzības ar soda raksturu” piespriešana ir izņēmuma gadījums<sup>18</sup>.

39. Tomēr VDAR nav nevienas norādes par to, ka materiālā vai nemateriālā kaitējuma kompensācija pēc savas iedabas būtu *sods* vai ka šīs kompensācijas apmēra aprēķins atspoguļotu šādu iedabu, vai ka šī kompensācija būtu *atturoša* (īpašība, kas turpretim piemīt kriminālsodiem un administratīvajiem naudas sodiem)<sup>19</sup>. No gramatiskā viedokļa tādējādi nav atļauts noteikt kompensācijas ar soda raksturu.

<sup>13</sup> Spriedums, 2006. gada 13. jūlijs, *Manfredi* u.c. (no C-295/04 līdz C-298/04, EU:C:2006:461), 92. punkts: “Attiecībā uz zaudējumu atlīdzības piešķiršanu un potenciālo iespēju piešķirt *tādu zaudējumu atlīdzību, kam piemīt soda raksturs*, iztrūkstot Kopienas tiesiskajam regulējumam šajā jautājumā, katras dalībvalsts iekšējās tiesību sistēmas ziņā ir noteikt [kritērijus, pēc kuriem ir iespējams noteikt atlīdzinājuma apmēru,] ar nosacījumu, ka šajos [kritērijos] tiek ievērots līdzvērtības princips un efektivitātes princips”. Mans izcēlums.

<sup>14</sup> 2007. gada 11. oktobra spriedums *Paquay* (C-460/06, EU:C:2007:601), 44. un nākamie punkti, saistībā ar Padomes Direktīvas 76/207/EEK (1976. gada 9. februāris) par tāda principa īstenošanu, kas paredz vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm attiecībā uz darba, profesionālās izglītības un izaugsmes iespējām un darba apstākļiem (OV 1976, L 39, 40. lpp.), 6. pantu.

<sup>15</sup> Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2004/109/EK (2004. gada 15. decembris) par atklātības prasību saskaņošanu attiecībā uz informāciju par emitentiem, kuru vērtspapirus atļauts tirgot regulētā tirgū, un par grozījumiem Direktīvā 2001/34/EK (OV 2004, L 390, 38. lpp.) 28. pants; vai Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2006/54/EK (2006. gada 5. jūlijs) ar tāda principa īstenošanu, kas paredz vienlīdzīgas iespējas un attieksmi pret vīriešiem un sievietēm nodarbinātības un profesijas jautājumos (OV 2006, L 204, 23. lpp.), 25. pants.

<sup>16</sup> Tā teikts Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2004/48/EK (2004. gada 29. aprīlis) par intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanu (OV 2004, L 157, 45. lpp.) 26. apsvērumā. Šajā gadījumā sodoša pasākuma noteikšana nav aizliegta, bet tā nav obligāta: spriedums, 2017. gada 25. janvāris, *Stowarzyszenie Oławska Telewizja Kablowa* (C-367/15, EU:C:2017:36), 28. punkts [tulkotāja piezīme – 27. punkts].

<sup>17</sup> Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/104/ES (2014. gada 26. novembris) par atsevišķiem noteikumiem, kuri valstu tiesībās reglamentē zaudējumu atlīdzināšanas prasības par dalībvalstu un Eiropas Savienības konkurences tiesību pārkāpumiem (OV 2014, L 349, 1. lpp.), 3. panta 3. punkts; vai datu aizsardzības jomu aptverošās Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2020/1828 (2020. gada 25. novembris) par pārstāvības prasībām patērētāju kolektīvo interešu aizsardzībai un ar ko atceļ Direktīvu 2009/22/EK (OV 2020, L 409, 1. lpp.) 10. un 42. apsvērumus.

<sup>18</sup> Kā piemēru mēdz minēt Komisijas Regulas (EK) Nr. 1768/95 (1995. gada 24. jūlijs), ar ko īsteno noteikumus par izņēmumu lauksaimniecībā, kas paredzēts 14. panta 3. punktā Padomes Regulā (EK) Nr. 2100/94 par Kopienas augu šķirņu aizsardzību (OV 1995, L 173, 14. lpp.), 18. panta 2. punktu: “Pienākums [...] atlīdzināt jebkādu turpmāku kaitējumu [...] attiecas vismaz uz vienreizēji izmaksājamu summu, ko aprēķina, pamatojoties uz četrkārtīgu apjomu [...]”.

<sup>19</sup> Skat. šo secinājumu 47. punktu.

## b) Interpretācija, ņemot vērā normas izcelšanās vēsturi

40. VDAR 82. panta 1. punkta priekštecis ir Direktīvas 95/46 23. panta 1. punkts. Šī nupat minētā norma iekļāvās sistēmā, kuras efektivitāte balstījās uz publiski tiesisko un privāttiesisko izpildi<sup>20</sup>, taču (privāttiesiska) kompensācija bija gluži nodalīta no (publiskās) sankcijas<sup>21</sup>. Šo normu izpildes uzraudzība bija galvenokārt neatkarīgu uzraudzības iestāžu kompetencē<sup>22</sup>.

41. VDAR ir pārņemts šis modelis, taču stiprinot rīkus, lai nodrošinātu iedarbību gan šīs regulas krietni vien detalizētākajām normām, gan šo normu pārkāpuma vai pārkāpuma draudu gadījumā paredzētajām krietni vien bargākajām reakcijām:

- pirmkārt, tajā ir paplašinātas funkcijas, kas piešķirtas uzraudzības iestādēm, kurām tostarp ir jāpiemēro pašā VDAR paredzētās saskaņotās sankcijas<sup>23</sup>. Tādējādi tiek uzvērta normu publiski tiesiskās izpildes sastāvdaļa;
- otrkārt, tajā ir paredzēts, ka personas var aizstāvēt tiesības, kas tām piešķirtas ar VDAR<sup>24</sup>, vai nu iesaistot uzraudzības iestādes (77. pants), vai vērsties tiesā (79. un 82. pants). Tās 80. pants arī atļauj noteiktām struktūrām nodarboties ar pārstāvību<sup>25</sup>, kas atvieglo vispārējo interešu aizsardzību privātpersonām<sup>26</sup>.

42. VDAR civiltiesiskās atbildības par kaitējumu vienotā regulējuma izstrāde bija ierobežota. Aspekti, kas varēja būt neskaidri Direktīvā 95/46, kā, piemēram, jautājums par nemateriālā kaitējuma atlīdzināšanu<sup>27</sup>, tika ātri noskaidroti. Sarunas koncentrējās uz citiem šā regulējuma aspektiem<sup>28</sup>.

43. Tiesību akta izstrādes materiālos neesmu atradis nevienu diskusiju par VDAR paredzētās civiltiesiskās atbildības iespējamo sodošo funkciju. Tādēļ nevar secināt, ka tas būtu ietverts šīs regulas 82. pantā, jo par to nav notikušas nekādas diskusijas, vēl jo vairāk tāpēc, ka tādas bija par tās iekļaušanu citos Savienības tiesību aktos<sup>29</sup>.

<sup>20</sup> Jēdzienus “publiski tiesiskā izpilde” un “privāttiesiskā izpilde” šeit izmantoju Direktīvas 2014/104 izpratnē.

<sup>21</sup> Direktīvas 95/46 55. apsvērumā izklāstīts šīs direktīvas III nodaļas (“Tiesiskās aizsardzības līdzekļi, atbildība un sankcijas”) saturs. Tās 22., 23. un 24. pants attiecīgi atbilda katram terminam. VI nodaļa attiecās uz uzraudzības iestādēm.

<sup>22</sup> Tiesa ir apstiprinājusi šo iestāžu centrālo lomu šajā sistēmā: skat. piemēram, spriedumu, 2010. gada 9. marts, Komisija/Vācija (C-518/07, EU:C:2010:125), 23. punkts. Šīs iestādes ir minētas Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 8. panta 3. punktā un LESD 16. panta 2. punkts *in fine*.

<sup>23</sup> Igaunijā un Dānijā ir īpašs regulējums, uz kuru ir atsauce VDAR 151. apsvērumā.

<sup>24</sup> Lai gan VDAR nav tieši minēts normu privāttiesiskās izpildes būtiskums līdzīgi tam, kā tas ir darīts Direktīvas 2014/104 3. apsvērumā.

<sup>25</sup> Kolektīvo prasību iespēja bija atļauta jau pirms VDAR: skat. spriedumu, 2019. gada 29. jūlijs, *Fashion ID* (C-40/17, EU:C:2019:629). Saskaņā ar VDAR 80. panta 1. punktu datu subjektu aizsardzības struktūru veikta pārstāvība kompensāciju jomā nav iespējama, ja vien dalībvalstis to nenosaka un datu subjekts nepiešķir nepieciešamo pilnvarojumu. Situācija var mainīties Direktīvas 2020/1828 rezultātā.

<sup>26</sup> Kā norāda ģenerālvokāts Ž. Rišārs Delatūrs [*J. Richard de la Tour*] secinājumos lietā *Meta Platforms Ireland* (C-319/20, EU:C:2021:979), VDAR 80. pantā paredzētā prasība ir piemērojama gan individuālo, gan vispārējo interešu aizsardzībai. Šī lieta bija par rikožumu par prettiesiskas rīcības tūlītēju izbeigšanu.

<sup>27</sup> It īpaši dalībvalstis, kas nevēlas piespriest atlīdzinājumu par nemateriālo kaitējumu, ja tas nav paredzēts tiesību aktos.

<sup>28</sup> Kā atbildētāja statuss, atbrīvojuma no atbildības iemesli un kopīgu pārziņu un kopīgu apstrādātāju atbildības regulējums. Kādā Padomes dokumentā atspoguļojas šāds Beļģijas delegācijas jautājums: “Whether a violation of the principles of the Regulation was enough to constitute a damage or whether the data subject had to prove a specific damage.” Komisijas atbilde bija, ka ir jāpierāda kaitējums, kā pirmoreiz norādīts 2013. gada 16. decembra Prezidentvalsts piezīmē Nr. 17831/13, 541. piezīme. Nav informācijas, ka šis jautājums būtu ticis sīkāk apspriests.

<sup>29</sup> Atsaukos uz Direktīvu 2004/48 un 2014/104 izstrādes darbiem. Tāda interpretācija, kuras rezultātā VDAR 82. pants attiektos arī uz kompensācijām ar soda raksturu, radītu dalībvalstīm ievērojamas sekas: piemēram, būtu jārisina tas, kam būtu jāsaņem kompensācija, kas kalpo kā sods, kā to aprēķināt, lai tā atbilstu šim mērķim, vai kā to saskaņot ar administratīvajiem sodiem un kriminālsodiem, lai izvairītos no pārmērīgas sodīšanas.

44. Šajos apstākļos uzskatu, ka VDAR 82. panta 1. punktā paredzētā prasība tika paredzēta un reglamentēta, lai pildītu civiltiesiskās atbildības parastās funkcijas: vispirms kaitējuma atlīdzināšana (cietušajam) un turpmāka kaitējuma prevencija (pārkāpējam).

### c) Kontekstuālā interpretācija

45. Kā jau esmu norādījis, VDAR 82. pants ir daļa no normu efektivitātes nodrošināšanas sistēmas, kurā privātā iniciatīva papildina šo normu īstenošanu ar publiski tiesiskiem līdzekļiem. Pārziņu vai apstrādātāju maksājamās kompensācijas veicina šo efektivitāti.

46. Kompensēšanas pienākums darbojas (ideālā variantā) kā pamudinājums nākotnē rīkoties rūpīgāk, ievērojot noteikumus un novēršot turpmāku kaitējumu. Tādējādi, pieprasot kompensāciju sev, ikviens sniedz ieguldījumu normu vispārējā efektivitātē.

47. Šajā ziņā kompensējošā un soda funkcija ir nodalītas, proti:

- soda funkciju pilda naudas sodi, ko var uzlikt uzraudzības iestādes vai tiesas (VDAR 83. panta 1. un 9. punkts), un citas sankcijas, ko valstis nosaka saskaņā VDAR 84. pantu<sup>30</sup>.
- kompensējošo funkciju pilda privātpersonas sūdzība (77. pants) un tiesvedības (79. pants). Lemt par tiesībām uz kompensāciju tomēr nav uzraudzības iestāžu kompetencē.

48. Balstoties uz šo pašu kompensējošās un soda funkcijas nodalīšanu:

- uzliekot naudas sodu un nosakot tā apmēru, iestādei ir jāņem vērā VDAR 83. pantā uzskaitītie faktori, kas nav paredzēti civiltiesiskās atbildības jomā un kas principā nav pārnesami uz kompensācijas aprēķinu<sup>31</sup>.
- ja cietušajiem nodarītā kaitējuma apmērs ir naudas soda apmēra noteikšanas faktors<sup>32</sup>, šā naudas soda apmēra aprēķinā nav jāņem vērā kompensācija, ko šie cietušie varētu būt saņēmuši<sup>33</sup>.

49. No teorētiskā viedokļa interpretācija, kas, nepastāvot nekādam kaitējumam, apvelta civiltiesisko atbildību ar soda funkciju, draud padarīt kompensācijas mehānismus liekus, ja tiek izmantoti soda mehānismi.

50. Praksē tas, ka ir viegli iegūt “soda” summu kompensācijas veidā, varētu likt datu subjektiem izvēlēties šo tiesībaizsardzības līdzekli, nevis VDAR 77. pantā noteikto. Vispārinot – uzraudzības iestādēm tiktu atņemts rīks (datu subjekta sūdzība), ar ko var atklāt un līdz ar to izmeklēt iespējamās VDAR pārkāpumus un sodīt par to izdarīšanu, neizmantojot piemērotākus sabiedrības interešu aizstāvības instrumentus.

<sup>30</sup> Šis “citas” soda vai administratīvu rakstura “sankcijas” nav saskaņotas. Tāpat kā naudas sodiem, tām jābūt “iedarbīg[ām], samērīg[ām] un atturoš[ām]” (84. panta 1. punkts *in fine*).

<sup>31</sup> Neizslēdzu, ka teorētiski daži no apstākļiem varētu tikt ņemti vērā arī civiltiesiskās atbildības ietvaros (domāju, piemēram, par “to, vai [pārkāpējs] pārkāpum[ū] izdarī[jis] tiši vai neuzmanības dēļ” saskaņā ar VDAR 83. panta 2. punkta b) apakšpunktu) vai atspoguļoties kompensācijā (“kādu kategoriju personas datus ietekmējis pārkāpums” saskaņā ar tās pašas normas g) apakšpunktu). Tomēr pat šajos gadījumos katra faktora pārņemšana no vienas jomas uz citu nedarbotos automātiski.

<sup>32</sup> VDAR 83. panta 2. punkta a) apakšpunkts.

<sup>33</sup> Ne kā aprēķina parametrs, ne arī lai to atņemtu no summas.



#### d) *Teleoloģiskā interpretācija*

51. VDAR būtībā ir divi mērķi, kas ir norādīti jau tās nosaukumā: a) pirmkārt, “fizisku personu aizsardzība attiecībā uz personas datu aizsardzību”; b) otrkārt, tas, lai šī aizsardzība tiktu nodrošināta tādā veidā, ka “šo datu brīva aprīte” Savienībā netiktu nedz liegta, nedz ierobežota<sup>34</sup>.

52. Manuprāt, lai sasniegtu šos mērķus, VDAR nav prasīts saistīt kompensāciju ar apstrādi reglamentējošās normas pašu pārkāpumu vien, piešķirot civiltiesiskajai atbildībai soda funkcijas.

53. Pirmā mērķa sasniegšanai nav nepieciešams ar interpretāciju paplašināt VDAR 82. panta piemērošanas jomu, ietverot tajā arī gadījumus, kad ir noticis normas pārkāpums, bet bez kaitējuma. Šī paplašināšana turpretim varētu kaitēt otrā mērķa sasniegšanai.

54. Jau norādīju, ka VDAR normu izpildes nodrošināšanai šajā regulā ir paredzēti vairāki līdztekus pastāvoši un savstarpēji papildinoši mehānismi. Dalībvalstīm nav jāizvēlas (un patiesībā tās nemaz nedrīkst izvēlēties) starp VIII nodaļā paredzētajiem datu aizsardzības nodrošināšanas mehānismiem. Kaitējumu neizraisoša pārkāpuma gadījumā datu subjektam ir vēl paredzētas (vismaz) tiesības iesniegt sūdzību uzraudzības iestādē saskaņā ar VDAR 77. panta 1. punktu.

55. Turklāt izredzes saņemt kompensāciju, nepastāvot kaitējumam, iespējams, veicinātu civillietas ar prasībām, kas varbūt ne vienmēr būtu pamatotas<sup>35</sup> un tādējādi varētu atturēt no nodarbošanās ar datu apstrādi<sup>36</sup>.

#### 3. *Kaitējuma prezumpcija?*

56. Vairāku lietas dalībnieku apsvērumos tiek atbalstīts tāds pirmā prejudiciālā jautājuma traktējums, kas atšķiras no nupat iztirzātā. Ja pareizi saprotu šo nostāju<sup>37</sup>, tajā tiek atbalstīts, ka pastāv kaitējuma *neatspēkojama prezumpcija*, ja ir noticis normas pārkāpums.

57. Norādīts arī, ka šā pārkāpuma sekas noteikti esot iespējas kontrolēt datus zaudēšana, un tas jau pats par sevi esot atlīdzināms kaitējums saskaņā ar VDAR 82. panta 1. punktu.

58. Teorētiski šī prezumpcija neļauj izslēgt kaitējumu, tādēļ atbilst civiltiesiskās atbildības parastajai struktūrai, kā arī VDAR normas formulējumam. Tomēr praksē prasītājam un atbildētājam šīs prezumpcijas pieņemšanas sekas būtu līdzīgas tām, kas izriet no VDAR 82. panta 1. punkta kompensācijas saistīšanas ar vienīgi pašas normas pārkāpumu vien.

<sup>34</sup> VDAR 1. pants un 6., 9. un 170. apsvērumi. Tās 9. apsvērumā atgādināts, ka tie bija Direktīvas 95/46 mērķi, un uzsvērts, ka tie joprojām ir spēkā. Mēdz uzsvērt, ka Direktīvā 95/46 personas datu brīvas aprītes mērķis bija pārāks par to aizsardzības mērķi, bet VDAR tas ir otrādi, un tas būtu izskaidrojams ar šo tiesību formālu atzišanu Hartas 8. pantā, kas bija jāpārnes uz jauno regulējumu. Tomēr VDAR 1. pants ir skaidrs attiecībā uz gribu salāgot personas datu aizsardzību ar šo datu brīvu aprīti. Tas, protams, nozīmē nodrošināt, lai aizsardzības līmenis būtu līdzvērtīgs visās dalībvalstīs, novēršot šķēršļus, kas izriet no tiesiskā regulējuma sadrumstalotības, bet arī novērst privātpersonu nevēlēšanos dalīties vai sniegt personas datus to apstrādei, radot palāvību, ka šie dati ir aizsargāti.

<sup>35</sup> Savu apsvērumu 53. punktā Īrijas valdība apgalvo: “[...] *very many claims* for compensation under Article 82 GDPR arise in the context of very minor, marginal or *speculative* non-material damage.” (Mans izcēlums.) Vācijā daži juridiskās literatūras autori brīdina par prasību ļaunprātīgas izmantošanas risku un par nepieciešamību novērst “datenschutzrechtliche Klageindustrie” rašanos: Wybitul, T., Neu, L., Strauch, M., “Schadensersatzrisiken für Unternehmen bei Datenschutzverstößen”, *Zeitschrift für Datenschutz*, 2018, 202. un nākamās lpp., it īpaši 206. lpp.; Paal, B. P., Kritzer, I., “Geltendmachung von DS-GVO-Ansprüchen als Geschäftsmodell”, *Neue Juristische Wochenschrift*, 2022, 2433. un nākamās lpp.

<sup>36</sup> Nav izslēdzams, ka gadījumā, ja prasība par civiltiesisko atbildību bez kaitējuma izrādītos sekmīga, rastos “pievilināšanas” jeb multiplikatora efekts. Proti, līdz ar to palielinātos iespējamība, ka papildus iespējamam administratīvajam vai krimināltiesiskajam sodam pret tirgus dalībniekiem tiek celtas arī kolektīvās prasības vai lērums individuālu prasību (kas var būt arī vairāk vai mazāk ļaunprātīgas).

<sup>37</sup> Lietas dalībnieku apsvērumos tā tikai ir ierosināta, bet nav iztirzāta sīkāk. Nav precizēts, piemēram, vai tā būtu neatspēkojama vai atspēkojama prezumpcija. Pirmā iespēja vairāk saskan ar iesniedzējtiesas jautājumu, tādēļ izvērtēšu tikai to.

59. Atkal izmantošu parastās interpretācijas metodes, lai paskaidrotu, kādēļ šī interpretācija man nešķiet pareiza.

#### a) Gramatiskā interpretācija

60. Ja likumdevējs citās Savienības tiesību nozarēs ir uzskatījis, ka no normas pārkāpuma automātiski izriet tiesības uz kompensāciju, tas nav vilcinājies to paredzēt<sup>38</sup>. Tā tas nav VDAR gadījumā, kurā ir noteikumi par pierādījumiem vai ar tiešu ietekmi uz tiem<sup>39</sup>, bet nav šādas automātiskas saistības – ne tiešas, ne neatspēkojamas prezumpcijas formā.

61. Man nešķiet, ka atsauces uz kontroli pār datiem (vai šīs kontroles zaudēšanu), kas parādās VDAR 75.<sup>40</sup> un 85. apsvērumā<sup>41</sup>, novērstu šo trūkumu. Turklāt, tā kā šiem apsvērumiem nav normatīvā spēka, neviens no tiem nepamato, ka normas pārkāpums pats par sevi izraisītu atlīdzināmu kaitējumu, proti:

- VDAR 75. apsvērumā kā viens no iespējamiem apstrādes *riskiem* ir minēta iespējas kontrolēt savus personas datus atņemšana;
- regulas 85. apsvērumā iespējas kontrolēt datus zaudēšanu ir minēta kā vienas no sekām, kas *varētu* rasties personas datu aizsardzības pārkāpuma dēļ<sup>42</sup>.

62. Iespējas kontrolēt datus zaudēšana var arī neizraisīt kaitējumu. Šo formulējumu var saprast kā valodisko izteiksmes līdzekļu vaļīga izvēle, lai norādītu uz kaitējuma atlīdzināšanu pēc šādas zaudēšanas, ja tāds rastos<sup>43</sup>.

#### b) Interpretācija, ņemot vērā normas izcelšanās vēsturi

63. Vēsturisko aspektu analīze arī neatbalsta šīs prezumpcijas esamību, kuras nebija Direktīvā 95/46<sup>44</sup>, un manis pārbaudītajos Komisijas, Eiropas Parlamenta vai Padomes dokumentos pirms VDAR pieņemšanas tā nav aplūkota.

<sup>38</sup> Skat. Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 261/2004 (2004. gada 11. februāris), ar ko paredz kopīgus noteikumus par kompensāciju un atbalstu pasažieriem sakarā ar iekāpšanas atteikumu un lidojumu atcelšanu vai ilgu kavēšanos un ar ko atceļ Regulu (EEK) Nr. 295/91 (OV 2004, L 46, 1. lpp.), 7. pantu vai Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1177/2010 (2010. gada 24. novembris) par pasažieru tiesībām, ceļojot pa jūru un iekšzemes ūdensceļiem, un ar ko groza Regulu (EK) Nr. 2006/2004 (OV 2010, L 334, 1. lpp.), 19. pantu.

<sup>39</sup> Kaut vai pašas VDAR 82. panta 3. un 4. punktā.

<sup>40</sup> “Ja datu subjektiem var tikt atņemtas viņu tiesības un brīvības vai atņemta iespēja kontrolēt savus personas datus.”

<sup>41</sup> “Personas datu aizsardzības pārkāpum[s] [...] fiziskām personām [...] var izraisīt [...] iespējas kontrolēt savus personas datus zaudēšan[u].”

<sup>42</sup> Šajā apsvērumā uzskaitītās sekas nav automātiskas. Saskaņā ar VDAR 34. pantu pārzinim ir katrā gadījumā jāizvērtē, vai par pārkāpumu ir jāinformē datu subjekts.

<sup>43</sup> Emocionālās sekas, kas ir saistītas ar iespējas kontrolēt datus zaudēšanu, kā arī bailes vai satraukums par to, kas varētu ar tiem notikt, izriet no kaitējuma, bet nesakrīt ar to.

<sup>44</sup> Dažas dalībvalstis bija ieviesušas kaitējuma prezumpciju datu aizsardzībai tuvās nozarēs. Tā Spānijā *Ley Orgánica 1/1982, de 5 de mayo, de protección civil del derecho al honor, a la intimidad personal y familiar y a la propia imagen* (1982. gada 5. maija Konstitutīvais likums par civiltiesisko aizsardzību tiesībām uz godu un cieņu, privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību, kā arī tiesībām uz savu attēlu; 1982. gada 14. maija *BOE* Nr. 115, 12546.–12548. lpp.) 9. panta 3. punktā bija noteikts, ka “kaitējuma esamība tiek prezumēta, ja vien tiek konstatēts nelikumīgs [šajā likumā garantēto tiesību] aizskārums”.

### c) Kontekstuālā interpretācija

64. Attiecīgās prezumpcijas atspēkojums rodams arī VDAR sistēmā, par atskaites punktu ņemot datu subjekta piekrišanu<sup>45</sup>. Kā datu kontroles izpausme šī piekrišana pamato to apstrādi tāpat kā citi juridiskie pamati (VDAR 6. pants)<sup>46</sup>.

65. Personas datu likumīga apstrāde ir iespējama arī bez datu subjekta piekrišanas un tādējādi bez šīs atļaujas došanas vai nedošanas ceļā īstenotās *kontroles*. Tās nozīme sistēmas ietvaros galu galā nav absolūta.

66. Turklāt VDAR paredz arī citas iespējas īstenot šo kontroli: tostarp tiesības uz dzēšanu, kas nosaka pārzinim pienākumu “bez nepamatotas kavēšanās” dzēst attiecīgo informāciju<sup>47</sup>.

67. Personai, kuras dati tiek apstrādāti, šīs tiesības darbojas kā aizsardzības režīma drošības vārsts: tās (principā) saglabājas, ja pārzinis nav saņēmis datu subjekta piekrišanu, kā arī ja nav cita pamata, kas padarītu datu apstrādi likumīgu; un šīs tiesības nav atkarīgas no tā, vai šīs apstrādes rezultātā tiek nodarīts kāds kaitējums<sup>48</sup>.

### d) Teleoloģiskā interpretācija

#### 1) Vai datu subjekta kontrole pār saviem datiem ir VDAR mērķis?

68. Lai bez datu subjekta piekrišanas veiktu personas datu apstrādi varētu automātiski pielīdzināt atlīdzināmam kaitējumam, būtu vajadzīgs, lai šī caur piekrišanu īstenotā kontrole būtu pašvērtība.

69. Atzīstu, ka no pirmā acu uzmetiena šis viedoklis nav gluži nepamatots. Iedzīvotāju kontrole pār saviem datiem Komisijas priekšlikumā ir minēts kā viens no galvenajiem reformas iemesliem<sup>49</sup>. VDAR 7. apsvērumā ir atzīts, ka “fiziskām personām būtu jāspēj kontrolēt savus personas datus”.

<sup>45</sup> Atgādināšu, ka šajā lietā rīcības prettiesiskums ir saistīts tieši ar datu subjekta piekrišanas neesamību. Argumenti par vietu, kurā ir tiesības uz kompensāciju, kā vienu no VDAR noteikumu ievērošanas garantijām ir izmantojami arī šajā ziņā.

<sup>46</sup> Tomēr runa ir tikai par *vienu* likumīgas apstrādes pamatu; un *visi* VDAR uzskaitītie pamati ir līdzvērtīgi. Skat. 29. panta datu aizsardzības grupas Atzinumu 06/2014 par personas datu apstrādātāja likumīgo [pārziņa leģitīmo] interešu jēdzienu saskaņā ar Direktīvas 95/46/EK 7. pantu, pieņemts 2014. gada 9. aprīlī, 10. lpp. Tomēr pārzinis nevar mainīt apstrādes pamatu, kad jau ir sācis apstrādi: Eiropas Datu aizsardzības kolēģija, Pamatnostādnes 5/2020 par piekrišanu saskaņā ar Regulu (ES) 2016/679, 121.–123. punkts.

<sup>47</sup> VDAR 17. panta 1. punkts. Tas nenozīmē, ka nebūtu tiesību uz kompensāciju par kaitējumu, ko varētu būt radījusi veikta datu apstrāde līdz to dzēšanai.

<sup>48</sup> Spriedums, 2014. gada 13. maijs, *Google Spain* un *Google* (C-131/12, EU:C:2014:317), rezolūtivās daļas 4. punkts.

<sup>49</sup> Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti (Vispārīgā datu aizsardzības regula) (COM(2012) 11 final), priekšlikuma teksta 2. lpp. un 6. apsvēruma. Skat. arī Komisijas paziņojuma Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Privātuma nodrošināšana saistībā pasaulē. Eiropas datu aizsardzības regulējums 21. gadsimtam” (COM(2012) 9 final) 2. punktu.

70. Interpretējot šo jēdzienu, patiešām ir jāievēro piesardzība, nerunājot jau nemaz par diskusijām, ko tas izraisījis juridiskajā literatūrā. “Kontrole” nav konkrēti definēta VDAR (neesmu tās definīciju atradis arī nekur citur)<sup>50</sup>. Šim terminam ir vismaz divas nozīmes, kas viena otru neizslēdz, proti, “vara” jeb “valdījums” un “uzraudzība”.

71. VDAR 7. apsvēruma formulējums rada zināmu nedrošību, jo tas atšķiras valodu versijās<sup>51</sup>. Ņemot vērā tā saturu, uzskatu, ka VDAR sniedz datu subjektam uzraudzības un iejaukšanās tiesības darbībās, ko citi veic ar datiem, kā instrumentu (kopā ar citiem) šo datu aizsardzībai.

72. Datu subjekts pats veicina datus ietvertās informācijas aizsardzību un atbild par to tādā mērā – līmenī un kārtībā –, kā to paredz VDAR. Individuālās prasības darbības joma ir ierobežota: VDAR ir uzskaitītas vairākas tiesības, kas ir jāīsteno saskaņā ar konkrētiem nosacījumiem.

73. Datu subjekta piekrišana kā augstākā kontroles izpausme<sup>52</sup> ir tikai viens no juridiskajiem pamatiem likumīgai datu apstrādei, taču nespēj atsvērt pārējo pārziņa un apstrādātāja pienākumu un regulas noteikumu neizpildi.

74. Man nešķiet, ka no VDAR būtu gluži vienkārši izsecināms, ka tās mērķis ir piešķirt datu subjektam savu personas datu kontroles iespēju kā pašvērtību. Arī ne to, ka datu subjektam vajadzētu būt *iespējami lielākajai kontrolei* pār šiem datiem.

75. Šis konstatējums nepārsteidz. No vienas puses, nav skaidrs, ka kontrole tās *valdījuma* pār datiem nozīmē ir pamattiesību uz personas datu aizsardzību būtiskā satura daļa<sup>53</sup>. No otras puses, jautājumā par to, vai šīs tiesības ir izprotamas kā tiesības uz *informatīvo pašnoteikšanos*, nebūt nav vienprātības: Hartas 8. pantā nav izmantoti šādi termini<sup>54</sup>.

<sup>50</sup> Manuprāt, šī klusuciešana nav nejauša. Papildus tīri konceptuāliem apsvērumiem par īpašumtiesībām uz personas datiem jautājums ir par to, vai fizisko personu datu kontroles atļaušana nozīmē, ka šīm personām ir *īpašuma* tiesības uz informāciju, kas uz tām attiecas (kas, iespējams, nebūtu savienojami ar trešo personu un visas sabiedrības interesēm). Ieteikums atzīt personas datu *īpašumtiesības* figurē Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinuma par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas datu pārvaldību (Datu pārvaldības akts)”, COM(2020) 767 final, (OV 2021, C 286, 38. lpp.), 4.18. punktā: “[..] EESK iesaka atzīt Eiropas personas datu, kā arī digitālo personas datu *īpašumtiesības*, lai ļautu iedzīvotājiem (darba ņēmējiem, patērētājiem, uzņēmējiem) pārraudzīt un pārvaldīt vai aizliegt savu datu izmantošanu.” (Mans izcēlums.) Savukārt par noliegumu, ka dati būtu prece, skat. 53. zemsvītras piezīmi *in fine*.

<sup>51</sup> Spāņu valodas versijā ir norādīts, ka “las personas físicas deben tener *el control de sus propios datos personales*” (mans izcēlums); savukārt angļu valodas versijā ir teikts, ka “natural persons should have control of their own personal data” (nevis “*the control*”). Citu valodu versijās, kā, piemēram, portugāļu, ir noteikts “as pessoas singulares deverão poder controlar a utilização que é feita dos seus dados pessoais”. Saskaņā ar VDAR 4. pantu kontrole *pār personas datiem* attiecas uz tajos ietverto informāciju. Kontrole *pār datu izmantošanu* attiektos drīzāk uz šo datu apstrādi.

<sup>52</sup> Praksē piekrišana aprobežojas ar datus apstrādāt iecerējušā subjekta izteiktā priekšlikuma pieņemšanu vai noraidīšanu.

<sup>53</sup> Neizslēdzu, ka tiesiskā regulējuma attīstība notiek datu subjekta īpašumtiesību atzišanas virzienā. Tomēr šaubos, ka tāpēc pieaugtu individuālā kontrole: datu subjekta apveltīšana ar īpašumtiesībām pār personas datiem būtu ne visai saderīga ar ekonomikas attīstību un inovācijām; tā saderība ar pamattiesību dimensiju būtu apšaubāma. Skat. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2019/770 (2019. gada 20. maijs) par dažiem digitālā satura un digitālo pakalpojumu piegādes līgumu aspektiem (OV 2019, L 136, 1. lpp.) 24. apsvērumu: “Pilnībā atzīstot, ka tiesības uz personas datu aizsardzību ir pamattiesības un ka tāpēc personas datus *nevar uzskatīt par precī* [..].” Mans izcēlums.

<sup>54</sup> Netika pieņemti tādi formulējumi kā priekšlikums 19. pantam 2000. gada 11. maija Prezidentvalsts piezīmē – *Projet de Charte des Droits Fondamentaux de l'Union Européenne, Charte 4284/1/00 REV 1*: “Toute personne a le droit de décider elle-même de la divulgation et de l'utilisation de ses données personnelles.” Netika pieņemts arī šis pašas normas formulējums 2000. gada 4. jūnija Prezidentvalsts piezīmē – *Projet de Charte des Droits Fondamentaux de l'Union Européenne, Charte 4333/00*: “Toute personne a le droit de décider elle-même de la collecte, de l'utilisation et de la divulgation des données à caractère personnel la concernant.” Valstu līmenī doma par informatīvo pašnoteikšanos ir attīstījusies dažās dalībvalstīs, kā, piemēram, Vācijā pēc *Bundesverfassungsgericht* (Konstitucionālā tiesa) 1983. gada 15. decembra sprieduma 1 BvR 209/83. Spānijā skat., piemēram, *Tribunal Constitucional* (Konstitucionālā tiesa) 2000. gada 30. novembra spriedumu 292/2000 (2001. gada 4. janvāra *BOE*). Neesmu pārliecināts, ka tā ir arī Savienības gadījumā, lai gan uz to ir norādīts ģenerālvokāta M. Špunara [*M. Szpunar*] secinājumos lietā *Orange Romania* (C-61/19, EU:C:2020:158), 37. punkts: “Pamatprincips, kas ir Savienības datu aizsardzības tiesību pamatā, ietver indivīdu, kurš var izdarīt izvēli par savu datu izmantošanu un apstrādi, patstāvīgu lēmumu” – ar atsauci tieši uz vācu juridisko literatūru.

76. Tāpat līdz VDAR galīgajam tekstam nenonāca apsvērumi, kurā bija teikts, ka “tiesību uz personas datu aizsardzību pamatā ir datu subjekta tiesības kontrolēt apstrādājamās personas datus”<sup>55</sup>.

77. Iepriekš minētie apsvērumi, kas varbūt ir pārāk teorētiski, liek man uzskatīt, ka tad, ja datu subjekts nepiekrīt apstrādei un šī apstrāde tiek veikta bez cita likumīga juridiskā pamata, tas nenozīmē, ka tas ir jākompensē finansiāli, pamatojoties uz kontroles zaudēšanu pār saviem datiem tā, it kā šī kontroles zaudēšana pati par sevi būtu atlīdzināms kaitējums<sup>56</sup>. Vēl ir jānoskaidro (un jāpierāda), vai ir vai nav nodarīts arī kaitējums<sup>57</sup>.

## 2) Datu subjekta kontrole kontekstā

78. Man šķiet atbilstoši visbeidzot atgādināt, ka personas datu aizsardzība ir paredzēta kā VDAR mērķis kopā ar mērķi veicināt datu brīvu apriti<sup>58</sup>.

79. Individīda kontroles stiprināšana pār savu personas informāciju digitālajā vidē ir viens no personas datu aizsardzības regulējuma modernizācijas atzītajiem mērķiem, taču šis mērķis nav patstāvīgs jeb savrups.

80. Komisija paziņojumā, kas bija pievienots tās priekšlikumam par VDAR, augstu personas datu aizsardzības līmeni saistīja ar tiešsaistes pakalpojumiem, kas ļauj īstenot digitālās ekonomikas potenciālu un veicināt “ES ekonomikas izaugsmi un konkurētspēju”. Savienības tiesiskā regulējuma modernizēšana (un ciešāka saskaņotība) “palielina [...] datu aizsardzības vienotā tirgus dimensiju”<sup>59</sup>.

81. Ņemot vērā (gan personas, gan ar personu nesaistīto) datu vērtību Eiropas ekonomiskajam un sociālajam progresam, VDAR mērķis ir vairot personas kontroli pār informāciju, kas uz to attiecas, nevis gluži vienkārši izdabājot tās vēlēm, bet gan tālab, lai ikviena indivīda tiesības uz personas datu aizsardzību salāgotu ar trešo personu un sabiedrības interesēm<sup>60</sup>.

<sup>55</sup> Ziņojuma projekts par Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti (Vispārīgā datu aizsardzības regula) (COM(2012) 11 – C7-0025/2012 – 2012/0011(COD)), PE501.927v04-00, 2013. gada 16. janvāris, 29. grozījums.

<sup>56</sup> Neierosinu atstāt normas pārkāpumu nesodītu, drīzāk vēlos teikt, ka kompensācija nav piemērots līdzeklis, ja nav nodarīts kaitējums.

<sup>57</sup> Tā kā ir izslēgts, ka iespējas piešķiršana personai kontrolēt savus datus pati par sevi būtu VDAR mērķis, nenoraidu iespēju ņemt vērā kontroles zaudēšanu kā rādītāju nemateriālā kaitējuma atzīšanai, tādējādi ņemot vērā reakciju uz šādu zaudēšanu.

<sup>58</sup> Skat. šo secinājumu 51. punktu. Brīva datu aprīte ir vienīgais mērķis attiecībā uz nepersondatiem: Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2018/1807 (2018. gada 14. novembris) par satvaru nepersondatu brīvai aprītei Eiropas Savienībā (OV 2018, L 303, 59. lpp.) 1. pants.

<sup>59</sup> Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Privātuma nodrošināšana saistītā pasaulē. Eiropas datu aizsardzības regulējums 21. gadsimtam” (COM(2012) 9 final), 1. punkts. Tālāk, 5. lpp.: “Bažas par privātās dzīves aizsardzību ir viens no visbiežāk sastopamajiem iemesliem, kādēļ cilvēki neiegādājas preces un pakalpojumus tiešsaistē.”

<sup>60</sup> VDAR 2. apsvērumi: “[...] veicināt brīvības, drošības un tiesiskuma telpas un ekonomikas savienības izveidi, ekonomisko un sociālo progresu, iekšējā tirgus ekonomiku izaugsmi un konvergenci un fizisku personu labklājību.” 4. apsvērumā: “[...] Tiesības uz personas datu aizsardzību nav absolūta prerogatīva; tās ir jāņem vērā saistībā ar to funkciju sabiedrībā [...]” Tāpat spriedums, 2019. gada 24. septembris, *Google* (Atsauču atsaišanās teritoriālā piemērojamība) (C-507/17, EU:C:2019:772), 60. punkts un tajā minētā judikatūra.

82. VDAR, kā jau teicu, nav mērķa sistemātiski ierobežot personas datu apstrādi, bet gan padarīt to likumīgu ar stingriem nosacījumiem. Šim mērķim kalpo galvenokārt datu subjekta uzticības veicināšana tam, ka apstrāde notiks drošā vidē<sup>61</sup>, kuru šis subjekts pats veicina. Tādējādi tiek veicināta datu subjekta brīvprātīga griba atļaut piekļūt un izmantot tā datus, tostarp tirdzniecības darījumos tiešsaistē.

### C. Otrais prejudiciālais jautājums

83. Iesniedzējtiesa vēlas zināt, vai “saistībā ar izmaksājamās kompensācijas noteikšanu līdztekus efektivitātes un līdzvērtības principiem Savienības tiesībās ir paredzētas arī citas prasības”.

84. Patiesību sakot, nešķiet, ka līdzvērtības principam šajā ziņā būtu nozīmīga loma, proti, VDAR saskaņotais regulējums šajā jomā tiek piemērots tieši, un šīs regulas 82. pants attiecas uz visu nemateriālo kaitējumu, kas rodas pārkāpuma rezultātā, neatkarīgi no tā izcelsmes.

85. Tas pats sakāms arī par efektivitātes principu. Atšķirība ir tāda, ka kompensācijai, ievērojot VDAR 146. apsvērumu (datu subjektiem būtu jāsaņem pilna un *iedarbīga* kompensācija par tiem nodarīto kaitējumu), vajadzētu būt ar tādu vai citādu saturu.

86. VDAR 82. pantā nav noteikts cits nosacījums kā vien tās normu pārkāpums, ja tā rezultātā rodas materiāls vai nemateriāls kaitējums, kas ir nodarīts jebkurai personai. Attiecībā uz šā kaitējuma kompensācijas apmēra aprēķināšanu valsts tiesām tajā nav rodamas nekādas norādes.

87. Ievērojot abus iepriekš minētos īpašības vārdus (“pilnīga un efektīva”), kompensācija būs atkarīga pirmkārt jau no katra prasītāja formulētā prasījuma.

88. Ja šis prasījums būtu kompensācijas ar soda raksturu piespriešana<sup>62</sup>, pietiktu ar atbildi uz pirmo prejudiciālo jautājumu proti, ka šis kompensācijas veids VDAR nav paredzēts. Šajā regulā civiltiesiskā atbildība īsteno “privāttiesisko” kompensēšanas funkciju, bet naudas sodiem un kriminālsodiem ir publiski tiesiskā funkcija atturēt un vajadzības gadījumā sodīt.

89. Nav izslēdzams, ka prasītais atlīdzinājums par nemateriālo kaitējumu ietver sastāvdaļas, kas nav tikai finansiālas, piemēram, atzišanu, ka pārkāpums ir noticis, ar ko tiek sniegts zināms morālais gandarījums prasītājam. Tiesas 2021. gada 15. aprīļa spriedums<sup>63</sup>, lai arī tas attiecas uz jomu, kas nav saistīta ar datu aizsardzību, ļautu pēc analogijas izskatīt šo prasījumu.

<sup>61</sup> Šis mērķis ir kopīgs reglamentējošajai sistēmai, kas tiecas stiprināt datu vienoto tirgu. Šajā ziņā Komisijas paziņojumā Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas Datu stratēģija”, COM(2020) 66 final, 1. punkts, ir skaidrots: “Sabiedrībā, kurā indivīdu radītais datu apjoms arvien pieaug, datu vākšanai un izmantošanai jānotiek tādā veidā, lai vispirms tiktu aizsargātas attiecīgo personu intereses, turklāt ievērojot Eiropas vērtības, pamattiesības un noteikumus. Iedzīvotāji uz datiem balstītai inovācijai uzticēsies un to pieņems vienīgi tad, ja viņiem būs cieša pārlicība, ka attiecībā uz jebkuru Eiropas Savienībā īstenoto persondatu kopīgošanu pilnībā tiek ievēroti ES stingrie datu aizsardzības noteikumi.”

<sup>62</sup> Iesniedzējtiesai šķietami ir bažas (iesniedzējtiesas nolēmums, jautājumu pamatojuma 5. punkts), ka kompensācijai būs soda raksturs, ja VDAR tāpat ir paredzēti bargi naudas sodi, tādēļ šīs regulas iedarbības nodrošināšanai papildus nav vajadzīgas liela apmēra kompensācijas par nemateriālu kaitējumu.

<sup>63</sup> Lieta C-30/19, *Braathens Regional Aviation* (EU:C:2021:269), 49. punkts: “Ar naudas summas samaksu vien nepietiek, lai apmierinātu tādas personas prasījumus, kura, prasīdama atlīdzināt tai nodarīto morālo kaitējumu, vispirms vēlas panākt, lai tiktu atzīts, ka tā ir cietusi no diskriminācijas, un līdz ar to šo maksājumu šajā nolūkā nevar uzskatīt par tādu, kam ir apmierinoša atlīdzinoša funkcija.” Šī lieta bija par Padomes Direktīvu 2000/43/EK (2000. gada 29. jūnijs), ar ko ievieš vienādas attieksmes principu pret personām neatkarīgi no rasu vai etniskās piederības (OV 2000, L 180, 22. lpp.).

90. Tiesību sistēmās, kas to nosaka, ir iespējams, ka civiltiesiskās atbildības režīmā kā tiesību aizsardzības līdzeklis ir paredzēta tiesību aizstāvība (simboliskas kompensācijas samaksa) vai nepamatoti gūta labuma neitralizēšana (nelikumīgi iegūtas peļņas atgriešana).

91. Tiesību aizstāvības formā esošā tiesību aizsardzības līdzekļa pamatā ir ideja par tiesību turpinātības nodrošināšanu un īstenošanu (“Rechtsfortsetzungsfunktion”) ar gluži simboliskas kompensācijas starpniecību papildus konstatējumam, ka atbildētājs ir rīkojies prettiesiski un pārkāpis prasītāja tiesības. VDAR 82. pantā tā nav paredzēta, un par to nekas neliecina arī šīs regulas izstrādes materiālos; un tas arī nepārsteidz, jo dalībvalstu tiesību sistēmās šis mehānisms nav plaši pazīstams<sup>64</sup>, savukārt valstīs, kurās tā pastāv, tas ir polemisks<sup>65</sup>.

92. VDAR sistēmai un tās mērķiem tomēr nav pretrunā tas, ka dalībvalstīs, kurās ir šāds tiesību aizsardzības līdzeklis, personām, kuras ir cietušas no šīs normas pārkāpuma, piedāvā to kā vienu no tiesību aizsardzības līdzekļiem, kas paredzēti šīs regulas 79. pantā, gadījumā, ja vispār nepastāv kaitējums. Ja savukārt prasītājs apgalvo, ka tam ir nodarīts finansiāls zaudējums, šo situāciju reglamentē VDAR 82. pants un šo zaudējumu pierādīšanas grūtībām nebūtu jānovied pie simboliskas kompensācijas<sup>66</sup>.

93. Tāda atlīdzinājuma, kas ietver naudas summas samaksu kādu tiesību pārkāpuma gadījumā, mērķis var būt atņemt tā izdarītājam gūto peļņu. Atskaitot intelektuālā īpašuma tiesību jomu<sup>67</sup>, šis mērķis nav ierasts kaitējuma atlīdzinājuma tiesībās, kurās drīzāk tiek aplūkots cietušajam nodarītais kaitējums, nevis pārkāpēja ieguvums<sup>68</sup>. VDAR normās tas nav paredzēts.

94. Izklāstītajiem apsvērumiem būtu jāatvieglo iesniedzējtiesai šā uzdevuma paveikšana, ņemot vērā tās otrā prejudiciālā jautājuma apjomu. Tomēr apzinot, ka tie var būt ne visai noderīgi, izspriežot, vai apmierināt vai noraidīt prasību, kurā datu subjekts lūdz nemateriālu kaitējumu atlīdzināt ar tīri finansiālu kompensāciju.

#### D. Trešais prejudiciālais jautājums

95. Iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai VDAR nemateriālā kaitējuma atzišana ir atkarīga no “vismaz vērā ņemamām tiesību pārkāpuma sekām vai ietekmes, kas ir nozīmīgāka nekā tiesību pārkāpuma izraisīts sarūgtinājums”.

<sup>64</sup> Skat. Magnus, U., “Comparative Report on the Law of Damages”, no: *Unification of Tort Law: Damages*, Kluwer Law International, 2001, 187. lpp., 14. un 15. punkts.

<sup>65</sup> Parasti *common law* sistēmās, tostarp Amerikas Savienotajās Valstīs, kurās simboliskas kompensācijas prasījums ir pēdējais līdzeklis konstitucionālo tiesību aizsardzībai. Kopsavilkumu par debatēm par tās lietderīgumu minētajā valstī skat. Grealish, M.-B., “A Dollar for Your Thoughts: Determining Whether Nominal Damages Prevent an Otherwise Moot Case from Being an Advisory Opinion”, no: *Fordham L. Rev.*, 87. sēj., 733. lpp.; un neseno Amerikas Savienoto valstu Augstākās tiesas 2021. gada 8. marta spriedumu *Uzuegbunam v Preczewski*. Arī *nominal damages* [simboliska kompensācija] Apvienotajā Karalistē netiek pieņemta vienprātīgi: tiek pieņemts, ka praksē interese saņemt simbolisku kompensāciju ir atkarīga no tā, vai tās saņēmēja prasījums ticis apmierināts attiecībā uz tiesāšanās izdevumu atlīdzināšanu, kas nav automātiska pēc sprieduma *Anglo-Cyprian Trade Agencies Ltd v Paphos Wine Industries Ltd* [1951] 1 All ER 873.

<sup>66</sup> Tiesa saskaņā ar (toreizējo) EEK līguma 215. pantu pieprasīja pierādījumus par kaitējumu pat tad, kad, pastāvot grūtībām to pierādīt, prasītājs lūdza simbolisku kompensāciju: spriedums, 1976. gada 21. maijs, *Roquette Frères/Komisija* (26/74, EU:C:1976:69), 23. un 24. punkts.

<sup>67</sup> Intelektuālā īpašuma kontekstā kompensācija kā reakcija uz normas pārkāpumu kalpo tam, lai sasniegtu galveno mērķi – aizsargāt tiesību ekonomisko integritāti. Direktīvas 2004/48 13. panta 1. punkta a) apakšpunktā ir norāde uz “pārkāpēja negodīgi gūto peļņu” kā vienu no faktoriem, kas tiesām ir jāizvērtē, nosakot kaitējuma atlīdzinājuma apmēru.

<sup>68</sup> Līdzīgs noteikums ir Padomes Regulas (EK) Nr. 2100/94 (1994. gada 27. jūlijs) par Kopienas augu šķirņu aizsardzību (OV 1994, L 227, 1. lpp.) 94. panta 2. punktā: “Nenožīmīgas nolaidības gadījumā šīs prasības var samazināt atbilstīgi šādas nenozīmīgas nolaidības pakāpei, tomēr ne tādā mērā, lai tās būtu mazākas nekā labums, ko tādējādi ieguvusi persona, kura izdarījusi attiecīgu pārkāpumu.”

96. Kā kritērijs tam, kas būtu atlīdzināms, lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu ir ņemta vērā attiecīgās personas sajūtu intensitāte. Savukārt nav jautāts (vismaz ne tieši), vai noteikta personas emocija vai sajūta ir būtiska vai nebūtiska VDAR 82. panta 1. punkta izpratnē savas iedabas dēļ<sup>69</sup>.

97. Tādējādi rodas jautājums, vai dalībvalstis var pakārtot nemateriālā kaitējuma kompensāciju no normas pārkāpuma izrietošo sekas nozīmīgumam, ietverot tikai sekas, kas pārsniedz noteiktu smaguma pakāpi. Jautājums tādēļ būtu nevis par atlīdzināmā kaitējuma jēdzienu<sup>70</sup>, nedz par atlīdzinājuma apmēru, bet gan par to, vai pastāv attiecīgās personas reakcijas minimālā robežvērtība, zem kuras tā nesaņemtu kompensāciju.

98. VDAR 82. pants nepiedāvā tiešu atbildi uz šo jautājumu. Tādu, manuprāt, nepiedāvā arī 75. un 85. apsvērumi. Abi ietver kaitējuma piemēru uzskaitījumu, pabeidzot ar atvērto klauzulu, kas par atlīdzināmām šķiet atzīstam tikai “īpaši nelabvēlīgas” situācijas.

99. Tomēr nedomāju, ka minētie regulas apsvērumi būtu noderīgi, lai kļiedētu iesniedzējtiesas šaubas, jo:

- pirmais no tiem attiecas uz datu apstrādes risku identificēšanu un novērtēšanu, kā arī pasākumiem to novēršanai vai mazināšanai. Tas ataino jebkuras apstrādes nevēlamās sekas un “jo īpaši” uzsver dažas no tām, visticamāk, tāpēc, ka tās ir smagākas;
- otrajā no tiem ir atsauce uz datu aizsardzības pārkāpumiem, brīdinot, ka to sekas var būt būtiskas.

100. No VDAR 146. apsvēruma formulējuma (pārziņiem ir jākompensē “jebkurš kaitējums”)<sup>71</sup> arī neizriet kritēriji, kas ļautu atbildēt uz šo jautājumu.

101. Līdz ar šā apsvēruma iekļaušanu VDAR šī regula nepārprotami ietver nemateriālo kaitējumu, par kuru Direktīvā 95/46 nekas nav teikts<sup>72</sup>. Taču konkrēti šajā lietā Tiesai uzdotais jautājums netika aplūkots.

102. Šajā pašā VDAR 146. apsvērumā atzīts, ka “kaitējuma jēdziens būtu plaši jāinterpretē, ņemot vērā Tiesas judikatūru, tādā veidā, kas pilnībā atbilst šīs regulas mērķiem”.

<sup>69</sup> Emociju vai sajūtu neapraķstāmība, it īpaši, ja tās ir saistītas ar riskiem par to, kas varētu notikt ar datiem nākotnē, ir novedusi pie tā, ka tās netiek uzskatītas par *kaitējumu* tāpēc, ka tās nav pietiekami konkrētas vai ir hipotētiskas.

<sup>70</sup> Proti, par “chefs de préjudice” jeb “heads of damage”.

<sup>71</sup> Saskaņā ar šo apsvērumu datu subjektiem būtu jāsaņem “pilnīga un efektīva” kompensācija. Nedomāju, ka šis apgalvojums būtu nozīmīgs trešajam prejudiciālajam jautājumam, jo tajā nav minētas atlīdzināmā kaitējuma kategorijas, bet gan kompensācijas aprēķins (kas ir loģiski sekojošs solis pēc atlīdzināmā kaitējuma noteikšanas, un tos nedrīkst sajaukt). Ņemot vērā VDAR izstrādes materiālus, uzstāšana uz “pilnīgu un efektīvu” kompensāciju nodrošina, ka vairāku pārziņu un apstrādātāju iesaistes iznākumā datu subjekts nesaņem tikai daļēju kompensāciju. Tādēļ VDAR 82. panta 4. punktā ir noteikts, ka “[...] katru pārziņu vai apstrādātāju sauc pie atbildības par visu nodarīto kaitējumu, lai datu subjektam nodrošinātu efektīvu kompensāciju”.

<sup>72</sup> Direktīvas 95/46 23. pantā nebija precīzāk noteikts par atlīdzināmo kaitējumu, un tas izraisīja diskusijas par to, kāds kaitējums ir atlīdzināms. Apspriešanās pirms VDAR pieņemšanas bija koncentrēta uz to, lai tiktu kļiedētas šaubas par nemateriālā kaitējuma iekļaušanu. Šo secinājumu 49. zemsvītras piezīmē minētā Komisijas priekšlikuma 118. apsvērumā bija norādīts uz jebkāda kaitējuma atlīdzināšanu. Koplēmuma procedūras turpmākajos posmos tika minēti “jebkuri zaudējumi, gan finansiāli, gan citāda veida”, un tas pavēra ceļu formulējumam “nemantisks kaitējums”, un visbeidzot tika atbalstīts pašreizējais “nemateriālais kaitējums”.



103. Neesmu pārliecināts, ka šī norāde būtu visai lietderīga datu aizsardzības kontekstā, jo Tiesa vēl nebija lēmusi par šo jautājumu, kad tika pieņemta VDAR<sup>73</sup>. Ja vēlme bija atsaukties uz spriedumiem par civiltiesisko atbildību, kas reglamentēta citās direktīvās vai regulās, tad būtu iederējusies norāde uz analogiju.

104. Patiesībā Tiesa nav izstrādājusi vispārēju “kaitējuma” definīciju, kas ir piemērojama bez izšķirības jebkurā jomā<sup>74</sup>. Ciktāl tas attiecas uz šajā lietā aplūkoto aspektu (proti, nemateriālo kaitējumu), no Tiesas judikatūras var secināt, ka:

- ja interpretējamās normas mērķis (vai viens no mērķiem) ir personas vai noteiktas personu kategorijas aizsardzība<sup>75</sup>, kaitējuma jēdzienam jābūt plašam;
- saskaņā ar šo kritēriju kompensācija ir attiecināma arī uz nemateriālu kaitējumu pat tad, ja tas interpretētajā normā nav minēts<sup>76</sup>.

105. Lai gan Tiesas judikatūra ļauj apgalvot, ka iepriekš izklāstītajā izpratnē Savienības tiesībās pastāv nemateriālā kaitējuma atlīdzināšanas princips, neuzskatu, ka no tā savukārt varētu izrietēt princips, ka *jebkāds* nemateriālais kaitējums, lai cik tas būtu nopietns, ir atlīdzināms.

106. Tiesa ir atzinusi, ka ar Savienības normām ir saderīga valsts tiesību norma, kas kompensācijas aprēķināšanai nemateriālo kaitējumu, kas saistīts ar miesas bojājumiem satiksmes negadījuma dēļ, nošķir atkarībā no šā negadījuma cēloņa<sup>77</sup>.

107. Tiesa ir arī izvērtējusi, kādi apstākļi var izraisīt nemateriālu kaitējumu atbilstoši katrā lietā piemērojamajai normai<sup>78</sup>, bet (ja vien nekļūdos) nav tieši lēmusi par šā kaitējuma *smaguma* nosacījumu<sup>79</sup>.

<sup>73</sup> Tā nebija lēmusi ne par Direktīvas 95/46 23. pantu, ne līdz šim par VDAR 82. pantu. Ja vien nekļūdos, tad arī ne par Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2016/680 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi, ko veic kompetentās iestādes, lai novērstu, izmeklētu, atklātu noziedzīgus nodarījumus vai sauktu pie atbildības par tiem vai izpildītu kriminālsodus, un par šādu datu brīvu apriti, ar ko atceļ Padomes Pamatlēmumu 2008/977/TI (OV 2016, L 119, 89. lpp.), 56. pantu vai atceltā Pamatlēmuma 19. pantu.

<sup>74</sup> Nedz arī norādījusi, ka priekšroka būtu dodama kādai no interpretācijas metodēm, proti, autonomai interpretācijai vai interpretācijai, atsaucoties uz valsts tiesību aktiem: jo interpretācijas metodes izvēle ir atkarīga no izvērtējamā jautājuma. Sal., piemēram, spriedumus, 2001. gada 10. maijs, *Veedfald* (C-203/99, EU:C:2001:258), 27. punkts, produktu ar trūkumiem jomā; 2010. gada 6. maijs, *Walz* (C-63/09, EU:C:2010:251), 21. punkts, par gaisa pārvadātāju atbildību; vai 2021. gada 10. jūnijs, *Van Ameyde España* (C-923/19, EU:C:2021:475), 37. un nākamie punkti, attiecībā uz civiltiesisko atbildību, kas piemērojama ceļu satiksmes negadījumiem saistībā ar mehānisko transportlīdzekļu izmantošanu. VDAR izstrādes gaitā sagatavotie dokumenti atspoguļo dalībvalstu šaubas par to, vai (toreizējā) 77. panta kaitējuma un kompensācijas jēdzieniem vajadzētu vai nevajadzētu būt autonomiem, un apliecina atšķirīgās nostājas šajā jautājumā. Komisija atbalstīja šā jautājuma atstāšanu Tiesas ziņā. Skat. Eiropas Savienības Padomes 2013. gada 16. decembra Prezidentvalsts piezīmi Nr. 17831/13, 539. piezīme.

<sup>75</sup> Piemēram, produktu patērētāji vai satiksmes negadījumus cietušie.

<sup>76</sup> Komplekso ceļojumu jomā – spriedums, 2002. gada 12. marts, *Leitner* (C-168/00, EU:C:2002:163); civiltiesiskās atbildības saistībā ar mehānisko transportlīdzekļu izmantošanu jomā – spriedumi, 2013. gada 24. oktobris, *Haasová* (C-22/12, EU:C:2013:692), 47.–50. punkts; 2013. gada 24. oktobris, *Drozdovs* (C-277/12, EU:C:2013:685), 40. punkts; un 2014. gada 23. janvāris, *Petillo* (C-371/12, EU:C:2014:26), 35. punkts.

<sup>77</sup> Spriedums, 2014. gada 23. janvāris, *Petillo* (C-371/12, EU:C:2014:26), rezolutīvā daļa: Savienības tiesībām nav pretrunā “valsts tiesiskais regulējums, ar kuru tiek paredzēts konkrēts režīms attiecībā uz atlīdzināmā nemateriālā kaitējuma, kas radies ceļu satiksmes negadījumu rezultātā radītiem viegliem miesas bojājumiem, apmēru, ierobežojot šī kaitējuma atlīdzības apmēru, salīdzinot ar to, kas tiek piešķirts kā atlīdzība par identiska kaitējuma, kas radies citu iemeslu dēļ, nevis konkrēto negadījumu rezultātā, nodarīšanu”.

<sup>78</sup> Piemēram, spriedumi, 2002. gada 12. marts, *Leitner* (C-168/00, EU:C:2002:163), par sabojātām brīvdienām; un 2010. gada 6. maijs, *Walz* (C-63/09, EU:C:2010:251) par bagāžas pazušanu komplekso ceļojumu kontekstā.

<sup>79</sup> 2016. gada 17. marta spriedumā *Liffers* (C-99/15, EU:C:2016:173), 17. punkts, par Direktīvas 2004/48 interpretāciju tika uzsvērts, ka nemateriālais kaitējums ir faktiski nodarītā kaitējuma sastāvdaļa, “ja vien tas tiek pierādīts”. Loģiski, ka pierādīšanas priekšnosacījums ir kaitējuma esamība; tā savukārt ir cieši saistīts ar kaitējuma smaguma jēdzienu, lai gan ar to nesakrīt.

108. Ņemot vērā nupat izklāstīto, manuprāt, uz trešo prejudiciālo jautājumu ir jāatbild apstiprinoši.

109. Savas nostājas pamatošanai atgādināšu, ka nav tā, ka VDAR vienīgais mērķis būtu nodrošināt pamattiesības uz personas datu aizsardzību<sup>80</sup>, un ka tās nodrošināšanas sistēma ietver dažādu veidu mehānismus<sup>81</sup>.

110. Šajā kontekstā iederīgs ir Tiesai ieteiktais nošķirums starp atlīdzināmu nemateriālo kaitējumu un *citām no tiesiskuma neievērošanas izrietošām neērtībām*, kas sava nenozīmīguma dēļ ne vienmēr dod tiesības uz kompensāciju.

111. Šāds nošķirums valstu tiesību sistēmās tiek uztverts kā neizbēgamas dzīves sabiedrībā sekas<sup>82</sup>. Tiesai nav svešs šis nošķirums, kuru tā atzīst, šādas nopietnās problēmas vai neērtības izdalot kā autonomu kategoriju attiecībā pret kaitējumu jomās, kurās tā uzskata, ka par šīm neērtībām pienākas atlīdzinājums<sup>83</sup>. Nekas neliedz šo nošķirumu pārņemt arī VDAR.

112. Turklāt VDAR 82. panta 1. punktā paredzētās tiesības uz kompensāciju man nešķiet piemērots instruments, lai izskaustu pārkāpumus personas datu apstrādē, ja datu subjektam tie rada tikai dusmas un sarūgtinājumu.

113. Ikviens personas datu aizsardzības normas pārkāpums mēdz izraisīt datu subjektā kādu negatīvu reakciju. Kompensācija par vienām vienīgām dusmām, ko izraisa tas, ka cita persona neievēro likumu, ir viegli sajaucama ar kompensāciju bez kaitējuma, kuras esamību jau esmu izslēdzis.

114. No praktiskā viedokļa nav efektīvi iekļaut kompensējamā nemateriālajā kaitējumā vienkāršu sarūgtinājumu, ņemot vērā neērtības un grūtības, ar kādām prasītājs sastopas, ceļot prasību tiesā<sup>84</sup>, un atbildētājs – gatavojot aizstāvību<sup>85</sup>.

115. Liedzot tiesības uz kompensāciju par vieglām vai pārejošām sajūtām vai emocijām<sup>86</sup> saistībā ar apstrādes noteikumu pārkāpumu, datu subjekts nepaliek pavisam neaizsargāts. Kā jau esmu norādījis pirmā jautājuma kontekstā, VDAR sistēma šim subjektam piedāvā citus tiesību aizsardzības līdzekļus.

<sup>80</sup> Iepriekš, 51. punkts.

<sup>81</sup> Iepriekš, 45. un nākamie punkti.

<sup>82</sup> Nesen datu aizsardzības jomā Itālijā *Tribunale di Palermo, sez. I civile, sentenza* 5.10.2017. Nr. 5261, kā arī *Cass Civ. Ord. Sez 6, Nr. 17383/2020*. Vācijā tostarp *AG Diez*, 7.11.2018 – 8 C 130/18; *LG Karlsruhe*, 2.8.2019. – 8 O 26/19; un *AG Frankfurt am Main*, 10.7.2020. – 385 C 155/19 (70). Austrijā *OGH* 6 Ob 56/21k.

<sup>83</sup> Skat. 2012. gada 23. oktobra spriedumu *Nelson* u.c. (C-581/10 un C-629/10, EU:C:2012:657), 51. punkts, par atšķirību starp “zaudējumiem” Monreālā 1999. gada 28. maijā noslēgtās Konvencijas par dažu starptautiskā gaisa transporta noteikumu unifikāciju 19. panta izpratnē un “neērtībām” Regulas Nr. 261/2004 izpratnē, kas ir kompensējamas saskaņā ar minētās regulas 7. pantu atbilstoši 2009. gada 19. novembra spriedumam *Sturgeon* u.c. (C-402/07 un C-432/07, EU:C:2009:716). Šajā nozarē, tāpat kā pasažieru transportā pa jūru un iekšzemes ūdensceļiem, uz ko attiecas Regula Nr. 1177/2010, likumdevējs ir varējis noteikt teorētisku kategoriju tāpēc, ka neērtības izraisošais faktors un tā būtība ir vienāda visu cietušo gadījumā. Nedomāju, ka šādu secinājumu būtu iespējams izdarīt datu aizsardzības jomā.

<sup>84</sup> Parasti VDAR 82. pantā paredzētās tiesības tiek izmantotas, ceļot prasību vispārējās jurisdikcijas tiesās. Efektivitātes princips, protams, var pakārtot valsts tiesību normu piemērošanu zināmiem nosacījumiem attiecībā uz tādiem aspektiem kā tiesāšanās izdevumi vai pierādījumi. Tomēr to, ka par vienkāršam neērtībām būtu jāsaņem atlīdzinājums, ir grūti atzīt ne tikai tāpēc, ka šo neērtību vērtība naudas izteiksmē nav samērojama ar tiesvedības izmaksām (turklāt ar tiesu varas īstenošanu saistītie izdevumi ir jāsedz ne tikai pusēm). Man nešķiet pamatoti, ja VDAR tas nav noteikts, prasīt no dalībvalstīm, lai tās izveidotu *ad hoc* procedūru.

<sup>85</sup> Jāatgādina, ka saskaņā ar VDAR 82. panta 3. punktu pārzinis vai apstrādātājs ir atbrīvoti no atbildības tikai tad, ja tie pierāda, ka *nekādā veidā* nav atbildīgi par notikumu, ar ko nodarīts attiecīgais kaitējums.

<sup>86</sup> Ar šiem apsvērumiem šajā lietā gan nevēlos pārāgri spriest par to, vai UI situācija ietilpst vienā vai otrā kategorijā, jo par to spriest ir iesniedzējtiesas ziņā.

116. Nešaubos, ka starp gluži vienkāršu sarūgtinājumu vien (kas nav kompensējams) un patiesu nemateriālu kaitējumu (kas ir kompensējams) esošā robeža ir visai smalka, kā arī apzinās, cik sarežģīti ir teorētiski norobežot šīs abas kategorijas un tās piemērot konkrētā tiesvedībā. Šis grūtais uzdevums ir jāveic dalībvalstu tiesām, kuras, iespējams, savos nolēmumos nevarēs izvairīties no tā, kā sabiedrība katrā konkrētā brīdī uztver pieļaujamo iecietību apstākļos, kad šīs jomas normas pārkāpuma subjektīvās sekas nepārsniedz *de minimis* robežvērtību<sup>87</sup>.

## V. Secinājumi

117. Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, ierosinu atbildēt *Oberster Gerichtshof* (Augstākā tiesa, Austrija) šādi:

Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2016/679 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula) 82. pants ir interpretējams tādējādi, ka:

lai atzītu tiesības uz kompensāciju par kaitējumu, kas minētās regulas pārkāpuma rezultātā ir nodarīts personai, nepietiek tikai ar normas pārkāpumu pašu par sevi vien, ja šā pārkāpuma rezultātā netiek nodarīts attiecīgs materiālais vai nemateriālais kaitējums.

Regulā 2016/679 paredzētā nemateriālā kaitējuma kompensēšana neattiecas uz vienkāršu sarūgtinājumu, ko cietusī persona var just šīs regulas normu pārkāpuma dēļ. Valsts tiesām ir jānosaka, kad katrā konkrētā gadījumā savu īpatnību dēļ subjektīvās nepatīkamās izjūtas var uzskatīt par nemateriālo kaitējumu.

<sup>87</sup> Tāpat ir ar kompensācijas apmēru.